

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

april 3 • 2023

SOLDATPENNINGEN FRÅN BREMEN-VERDEN 1696

WETT OCH WAPEN 1717

FRU MINSCHENSNIPP I PIPPETORP 1857

YNGVE ALMER OCH OFFERTLISTA NR 10

— EN BETYDANDE SAMLING SVENSKA KOPPARMYNT

MYNTSTÖLD I LINKÖPINGS STADSBIBLIOTEK

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN 150 ÅR

Stora graderingsboken

1:a provtrycket nu klart - Visas på Frimynt

Stora graderingsboken för Sveriges mynt - provtrycket är nu klart. Arbetet syftar till att kalibrera Appelgrens kvalitetsskala med dagens standard för branschens kvalitetsbedömning av mynt. Ambitionen är att gemensamt lägga grunden för en väletablerad och kalibrerad standard för branschen. Jag leder en arbetsgrupp av mynthandlare och avancerade samlare som gemensamt kvalitetsbedömer mynt för mynt och försöker fastställa dagens norm.

Mynttyper illustreras i kvalitetsskalans olika steg med detaljerad beskrivning om hur slitaget ser ut i varje angiven kvalitet.

Utöver kvalitetslikarna för en mängd olika mynttyper, beskrivs även alla aspekter av myntets tillverkningsprocess med förekommande problem och dess effekter på det färdiga myntet. Allt givetvis rikligt illustrerat med pedagogiska förstoringar och förklaringar.

Roberto Delzanno Mynthandel

www.delzanno.se - roberto@delzanno.se - 0708-865008

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

150 ÅR 2023

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
11522 Stockholm
Tel. 08-6675598
info@numismatik.se
Måndagar kl. 10-12 och 13-16

Se www.numismatik.se
om ev. tillfälligt stängt kansli.

Plusgiro 150007-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

250 SEK / år (8 nr) från 2023
Medlemmar (medlemsavgift 200 SEK/
år) erhåller tidningen automatiskt.

Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte för ej
beställt material. Texter och bilder i
SNT lagras elektroniskt och publiceras
som pdf på föreningens hemsida.
Den som sänder manus till SNT
medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977-2022 finns i
sökbart pdf-format på hemsidan.

TRYCK

Pipeline Nordic AB

ISSN 0283-071X

VÅREN/HÖSTEN 2023

Föreningens aktiviteter

VÄLKOMNA TILL VÅR FÖREDRAGSKVÄLL

samt kaffe med dopp

Onsdag 12 april kl. 18.00

SNF, Banérgatan 17 – www.numismatik.se

Bo Gustavsson:

Sven Kulle – ungdom och medaljer.

Lördag – söndag 20-21 maj

Jubileumshelg.

Onsdag 20 september kl. 18.00

Sveriges äldre polletter – en kommande publikation

Bernt Thelin och Dan Carlberg berättar om sin forskning kring och
kommande publikation om Sveriges äldre polletter intill omkring 1800.

SNF:s kansli på Banérgatan är öppet för besök på måndagar kl. 10-12,
13-16. Se www.numismatik.se om eventuellt tillfälligt stängt innan besök.
Kansliet nås varje dag på: info@numismatik.se

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlaplan; buss 4, 44, 76.

Kansliet är öppet: måndagar kl. 10-12 & 13-16, om tillfälligt stängt se hemsidan.

Kansliet är stängt: midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

Hemsida: www.numismatik.se.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida
www.numismatik.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.

På hemsidan kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

ANNONSPRISER

1/12 sida
47 × 50
mm
250 SEK

1/8 sida
72 × 50
mm
350 SEK

1/6 sida
47 × 105
mm
400 SEK

1/4 sida
72 × 105
mm
600 SEK

1/2 sida
151 × 105
mm
1 200 SEK

1/1 helsida
151 × 214 mm
2 000 SEK

mittuppslag
5 000 SEK

2:a & 3:e
omslagssidan
2 500 SEK

4:e omslagssidan
5 000 SEK

SNT behåller samma förmånliga annonspriser även 2023

Annonser på årsbasis får dessutom 20% rabatt – insänd pdf gäller.

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning.

Radannonser: SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med tre rader
att köpa, sälja eller byta samlarobjekt – kontakta info@numismatik.se.

Annonser som inte är förenliga med IANP:s etik avböjs.

INNEHÅLL SNT 3 • 2023 – april

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
Yngve Almer och Offertlista nr 10. En betydande samling svenska kopparmynt	57–61
Soldatpenningen från Bremen-Verden	62–64
Serafimerordens minnesmynt 17 april 1748	64
Nya namnteckningar på våra sedlar	65
Fru Minschensnipp i Pippetorp	66
Tumba bruk – statligt byggnadsminne	68
Myntstöld i Linköpings stadsbibliotek.	69

FASTA RUBRIKER

MYNTECKEN. Wett och Wapen	61
NÄTNYTT.	64
LÄSTIPS.	67
PERSONALIA.	67
MEDALJKONGRESS. FIDEM XXXVII	67
PRESSKLIPP 1876.	67
AUKTIONER & MÄSSOR.	69
LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF.	70
NÄTNYTT.	70
UTSTÄLLNING. Vad gör vi med våra mynt?	71
SNF:S BOKBUTIK	72

OMSLAG

Förordning utfärdad i Stade den 28 april 1696 med illustration av soldatpenningen från Bremen-Verden. Läs Dan Carlbergs artikel på sidorna 62–64.

FOTO: DAN CARLBERG & MAGNUS WIJK.

Yngve Almer och Offertlista nr 10

En betydande samling svenska kopparmynt

Av Jan-Olof Björk

Firma Yngve Almer mynthan-
del i Örebro gav i december
1972 ut sin tionde och sista of-
fertlista. Den innehåller enbart kop-
parmynt, samt några senare årgångar
av brons och järn, och bär rubriken
”En betydande samling svenska kop-
parmynt”. Eftersom det i år har för-
flutit femtio år sedan listan kom ut
kan det finnas anledning till några
erinringar – både om den så kallade
kopparlistan men också om Yngve
Almer.

Mynthandlaren, tillika skicklige
numismatikern, Yngve Almer skriver
på listans andra sida att han mottagit
en förnämlig samling kopparmynt i
kommission. Han nämner också att
samlingens ägare är en av Sveriges
mest kända myntsamlare. Ägaren
offentliggörs inte i listan, men det
är sedan länge ett välkänt faktum
att samlingen tillhörde Claes-Olof
Algård (1925–2006). Redan den 25
september 1972 överlämnade Algård
samlingen till Almer i dennes mynt-
handel på Storgatan 49 i Örebro.
Detta framgår av den kvittens som
upprättades och som Yngve Almer
signerade vid mottagandet, bild 3.
Det var inte mindre än 1 100 mynt
som Almer fick ansvaret för och som
han skulle katalogisera och sälja.

Yngve Viktor Heinrich Almer
(1934–2019) var under hela sin lev-
nad Örebro trogen. Han tillbringade
sin barndom i Odensbacken strax
söder om staden. En naturskön trakt
där han senare i livet skaffade sig ett
sommeparadis. Där anlade han ock-
så en alldeles egen golfbana. Ty Yngve
tvekade aldrig inför hårt fysiskt ar-

1. Yngve Almers klassiska Offertlista 10, december 1972 – En betydande samling svenska kopparmynt, firar 50 år!

bete, kraftkarl som han var! Efter av-
brutna studier till elingenjör arbetade
han en period som kalkylator på en
elfirma i staden. Det är ett arbete som
kräver stor noggrannhet och en syste-
matisk läggning. Sådana egenskaper
skulle senare känneteckna Almers
gärning som mynthandlare men
framförallt inom den numismatiska
forskningen.

Enligt egen utsago började Yngve
Almer intressera sig för mynt i tju-
årsåldern och lade grunden till en
myntsamling redan år 1958. Hans
samlarintressen var alltifrån privat-
bankssedlar till riksdalrar. En period,
berättade han, var utländska guld-
mynt i fokus. Ganska snart började
han dock parallellt ägna sig åt han-

del med numismatiska föremål. Till
en början med ”kontoret på fickan”.
Men så tidigt som år 1965 startade
han klassiska *F:a Yngve Almer mynt-
handel*. Samma år blev han medlem i
Svenska Numismatiska Föreningen.
Han kom så småningom att väljas in
som ledamot i föreningens styrelse¹
och arbetade där bland annat med
den store donatorn Sven Svenssons
(1855–1928) samlingar, speciellt den
enorma pollettsamlingen.

Bakom de flesta lyckade satsning-
ar på mynthandel kan man spåra en
betydande samling som ställts till
det nystartade företagets förfogande.
I Almers fall var det tandläkaren
Manne Jacobsons (1894–1974)
enorma myntsamlingar. Jacobson
bodde i den närbelägna bruksorten
Lindesberg. Yngve Almer har berät-
tat för artikelförfattaren att det var
fotografen, trollkonstnären och den i
Örebro bosatte Folke Rydberg som en
gång i tiden fick Manne Jacobson att
börja samla mynt. Folke Rydberg var
för övrigt den som graverade stam-
parna till Manne Jacobsons medalj
som på framsidan visar en kindtand
och en tång!

Yngve Almer beskriver, i en av
de många auktionskataloger han
författat, hur det gick till när Manne
Jacobson förvärvade merparten av
sin fantastiska svenska myntsamling;²

”År 1941 förvärvade Jacobson
och fabrikören Sven E. Westberg,
Nyköping, Georg de Laval's svenska
myntsamling. T. G. Appelgren förmed-
lade affären. De båda köparna delade
upp samlingen i två jämförbara delar
och bestämde, att vid den enes frånfalle

skulle den andre övertaga dennes del av samlingen. Så skedde några år in på 1940-talet, då Westberg avled.”

I sammanhanget kan noteras att Jacobson också ägde stora samlingar av såväl utländska som antika grekiska och romerska mynt. Manne Jacobson bjöd själv ut mynt ur sina samlingar till försäljning från och med mitten av 1960-talet. Ett par av de första köparna var provinsialläkaren och storsamlaren Per Hellström³ (1905–1995) som enligt egen utsago bilade flera gånger från Surte till Lindesberg. En annan var numismatikern Hans Menzinsky (1938–2017), Göteborg. Det var i samband med att Bjarne Ahlström (1938–2017) anlätade Almer som sakkunnig numismatiker inför arbetet med förstaupplagan av *Sveriges besittningsmynt*, vilken utkom 1967, som han fick kontakt med Manne Jacobson. I Jacobsons samlingar ingick nämligen flera unika mynt, såväl rikssvenska som svenska besittningsmynt. Augsburgs 3-dukat 1632 för Gustav II Adolf (SB 1) är exempelvis fortfarande den enda kända.

Almer fick omgående god kontakt med Manne Jakobson samt hans förtroende att dela upp dennes samling i sex delar, lika många delar som Jacobsons månghövadade barnaskara! Därefter sålde Almer efter hand stora delar av Jacobsons samlingar, dels genom direkt förmedling, till exempel till C. O. Algård, över disk i mynthandelns lokaler eller i de egna så kallade Offertlistorna, varav nr 1 utkom i december 1967. En av listorna förtecknar en omfattande samling kopparmynt⁴ som enligt samtal med Almer ska ha tillhört Algård och som denne förvärvat föregående år av översten Bengt Reuterskiöld. Reuterskiöld samlade på bland annat varianterna av Gustav II Adolfs och Kristinas kopparmynt.⁵ Av Kristinas kvartsören, inalles cirka 120 stycken, kom dock några från Manne Jacobson. I en annan lista återfinns vi knappt 100 medeltidsmynt, samtliga ur Manne Jacobsons utsökta samling av dylika.⁶

2. Yngve Almer utanför sin mynthandel på Storgatan i Örebro i juni 1995.

Redan i början av 1970-talet insåg Yngve Almer att förfälskade mynt, kopior med mera hämmade myntsamlandet och minskade tilltron till mynthandeln. Tillsammans med Bjarne Ahlström och andra aktiva mynthandlare, inalles tio stycken, bildade han därför Sveriges Mynthandlares Förening i december 1973. Han valdes till föreningens vice ordförande. I denna kontext kan också nämnas att Yngve Almers sakkunskap har varit avgörande vid uppklärandet av åtminstone en stor myntstöld.⁷

Hans omfattande forskningsinsatser vid utgivandet av referensverken *Sveriges mynt* (SM) och den andra utgåvan *Sveriges besittningsmynt* (SB) renderade honom medförfattarskap för båda publikationerna. Yngve Almer lär efter det lyckade arbetet med SM-boken 1976 fått erbjudande om att mer permanent medverka vid utarbetandet av Ahlströms mynthandels auktionskataloger.⁸ Ett par av dem förtjänar att framhållas lite extra, nämligen de över Henrik Pripps samling.⁹ I dessa kataloger tilläts bland andra Almer att utveckla sitt numismatiska vetande i ett flertal kompletterande texter. Något som ökar intresset för de utbudna mynten och auktionskatalogen som numismatisk

publikation både av samtiden men också av eftervärlden. Almers arbete hos Ahlströms mynthandel pågick till och med hösten 1985 då de båda mynthandlarnas mångåriga vänskap sattes på prov rent privat. Det skulle dröja åtskilliga år innan relationen återupptogs.¹⁰

Ären med veckopendling till Stockholm medförde också att Almer kunde tillbringa mycket tid åt forskning på Kungl. Myntkabinettet. Han knöt många värdefulla kontakter och fick mycket god insyn i statssamlingen. Ären i Stockholm och besöken på Kungl. Myntkabinettet gav näring till Almers forskarlusta. Från och med andra halvan av 1970-talet skrev Yngve Almer nämligen många intressanta numismatiska artiklar tillsammans med Ingemar Carlsson (1924–1994). De flesta finns publicerade i *Myntkontakt* och i denna tidskrift¹¹ och tar ofta upp spörsmål kring de svenska kopparmynten och dessas präglingstekniker. Deras vänskap varade in i döden och Almer skrev till sist också helt ensam auktionskatalogen över Ingemar Carlssons efterlämnade samlingar av mynt, polletter, numismatisk litteratur med mera.¹² Detta blev också hans sista stora numismatiska projekt. I texten till Yngve Almers 70-årsdag¹³ skriver hans gode vän sedan många år, Rolf Alstertun, följande ord om resultatet: ”Som katalog betraktat torde det vara den bästa och mest omsorgsfullt utarbetade myntauktionskatalogen hittills i vårt land.”

Redan i början av 1990-talet hade Almer emellertid börjat intressera sig för vykort med topografiska motiv från Örebro län. Men som brukligt var när det gällde Yngve Almer och hans samlingar och intressen tog han sig an uppgiften till hundra procent. Ganska snart blev han därför välkänd storköpare av dylika vykort från hela landet. Mot slutet av sin levnad lär han ha ägt en av det absolut största och finaste samlingarna. Almer var för övrigt en av initiativtagarna till och den förste ordföranden i Örebro Läns Vykortsförening. Katalogförfattaren minns hans fäbless för golfbollar med

3. Kvittens, daterad 25 september 1972, då Yngve Almer i kommission mottog C. O. Algårds kopparmyntsamling.

4. Sida ur Yngve Almers originalmanuskript till Offertlista 10, december 1972.

firmarytryck, vilka alltså samlades i enorma mängder och förvarades på formpressade pappflak avsedda för ägg. Förvaringsplatsen var ena långväggen i mynthandelns kontor. En dag ringde Yngve och berättade att väggen med golfbollar hade rasat så att han vadade upp till knäna i golfbollar!

Hans bedrifter inom numismatiken gick honom inte obemärkt förbi. Yngve Almer tilldelades mycket väl förtjänt, redan under SNF:s årsmöte i Stockholm 1981, Elias Brenner-medaljen för förtjänster inom numismatiken.

Affärsmannen Claes-Olof Algård var på sin tid en av Sveriges absolut största samlare av svenska och de svenska besittningarnas mynt. Han förvärvade till att börja med sin morfars, N. A. Bohlins, myntsamling. Olle Algård, som han ofta kallades i den trängre kretsen, betraktades av sin samtid som en affärsman även inom numismatiken. I samband med en av Svenska Numismatiska Föreningens första försäljningar av mynt med mera ur Sven Svenssons samlingar år 1964 invaldes han som ledamot i föreningen. Medlemskapet berättigade till inköp och många inköp blev det genom åren.

Men redan i början av 1970-talet påbörjade han försäljningen av sina samlingar. Startskottet blev alltså försäljningen av kopparmyntsam-

lingen år 1972. Nedan beskrivs mer om hur denna spännande försäljning gick till. Efter kopparmyntens realiserades i snabb takt de svenska besittningarnas mynt genom en auktion i Düsseldorf.¹⁴ Året därpå inleddes en räkna försäljningar huvudsakligen av de rikssvenska mynten. Två auktioner i Stockholm¹⁵ och en innehållande en exklusiv typsamling av svenska silvermynt i Borås¹⁶ år 1977. Algård hade en vana, likt många andra samlare, att undanhålla ett mindre antal mynt av särskilt hög kvalitet och/eller sällsynthet vid försäljningar.¹⁷ Således behöll han en liten och exklusiv samling av riksdalrar¹⁸ och ett antal högklassiga guldmynt som han många år senare erbjöd sina vänner att förvärva styckvis eller i parti.

Vid tiden för utgivandet av Offertlista nr 10, 1972, var begrepp som ordbehandlingsprogram och personator (PC) okända. Papper och penna var vad som stod till buds. Den flitige kommissionärens arbetsprestationer i samband med Offertlista 10 finns därför bevarade till våra dagar. Almers prydliga piktur störs en aning av de påklitrade korrigeringarna i avvikande blå kulör, bild 4. Man kan undra varför han skrev manuset med kulspeppenna. Blyerts hade onekligen varit att föredra.

Katalogproduktionen tenderade tydligen att gå över budget. Det antal myntavbildningar som framgår av

manuset prutades därför ned jämfört med den färdiga katalogen. Lite tråkigt kan man tycka, då antalet säkert identifierbara kopparmynt ur Algårds samling därmed blev färre. Kulören på katalogens omslag belastar väl knappast budgeten. Men den var likväl föremål för diskussion i det att man valde mellan ett klargrönt eller sandfärgat omslag. Av bild 1 framgår att, vilket de flesta läsare av denna tidskrift redan känner till, det senare alternativet realiserades.

Till Yngve Almers förtret återtog Algård dagen före försäljningsstart ett större antal mynt från försäljningen. I princip handplockade han en vacker samling typmynt av de kvalitetsmässigt bästa exemplaren. Som exempel på mynt han undandrog försäljning kan nämnas katalogens i särklass mest kostsamma mynt, öre klipning 1627, Arboga med det åsatta priset 8000 kronor, bild 5. Hela serien av Karl XII:s nödmynt i kvaliteten "0" gick samma väg liksom det högst prissatta så kallade pojkköret! Totalt handlade det om ett drygt hundratal mynt som kvarstannade i Algårds ägo.

Det dröjde dock inte alltför länge innan det dryga hundratalet mynt trots allt bytte ägare. Redan år 1976 förvärvade nämligen Ingvar Nilsson merparten av dem för sin arbetsgivares, storsamlaren K-E. Schmitz, räkning. Han fick då bland annat betala 15000 kronor för Arboga-

5. Mynt nr 25 ur Yngve Almers klassiska Offertlista 10, december 1972. Öre klipping 1627, Arboga. Myntet återtog innan försäljningen. Mått cirka 29×26 mm.

6. Mynt nr 600 ur Almers Offertlista 10. Karl XIII:s 1/12 skilling 1812 präglad på Gustav IV Adolfs 1/4 skilling 1805. En ytterst sällsynt felprägling. Diameter 26 mm.

klippingen ovan! Affären var tydligen lyckad för såväl säljaren som köparen, ty år 1980 gör herrarna en ny affär. Denna gång förhandlas en megaaffär fram avseende så gott som samtliga svenska guldmynt i Algårds samling,¹⁹ och det var inte några få! Affären bör utan tvekan kunna räknas som en av de absolut största i sitt slag. Men det är en perifer historia i detta sammanhang.

För katalogiseringen och arbetet med försäljningen etc. betingade sig F:a Yngve Almer mynthandel 15 % av försäljningssumman. Försäljningen gick uppenbarligen mycket bra. Kort efter försäljningsstarten, luciadagen år 1972, reste nämligen Algård till Örebro för att kvittera mottagandet av 100 000 kronor. Vid samma tillfälle fick naturligtvis också Almer lön för mödan genom sina avtalade 15 %, 15 000 kronor. Enligt bevarade kvittenser mottog Algård försäljningsavräkningar vid fyra tillfällen om totalt drygt 170 000 kronor. Osålda mynt återlämnades och kvitterades av Algård den 15 maj 1973, se den röda texten på *bild 3*.

Större och mer namnkunniga köpare var bland andra B. Ahlström mynthandel. Några av inköpen kom med på firmans fjärde auktion, till exempel halvöret 1627 Arboga, utan så kallade bandslingor, nr 108 i Offertlistan (SM 165, detta ex!). I Almers noteringar förekommer en annan mynthandlare, Archie Tonkin, som köpare av ett flertal mynt, bland dem ett så kallat pojköre. Tidigare nämnde Ingemar Carlsson gjorde ett trettiotal inköp, varav många

Kristinas kvartsören. Det var en mynttyp som roade honom mycket, vilket tydligt framgår av auktionskatalogen över hans efterlämnade samling.²⁰ Vidare förvärvade Rolf Sjöberg ett antal mynt till sin vackra svenska typsamling,²¹ varav kan nämnas en ovanligt välbevarad kreutzer 1632, nr 112 i listan (SM 168b). Detta mynt, med proveniens Sven Svensson, hade Algård endast ett par år tidigare ropat in på auktion.²² En köpare som inte kan förbigås var tandläkaren, malmöiten och kopparmyntkännaren Per Arnfalk vars samling, som helt nyligen såldes,²³ innehöll många objekt ur den klassiska kopparmyntlistan.

Annonsen på bakre omslaget gör passande och som bekant reklam för faksimilutgåvan av N. F. Bobergs auktionskataloger över Gustaf Cavallis samling av svenska kopparskiljemynt. Greta Helms på bokförlaget Rediviva hade av en lycklig slump brevledes tagit kontakt med F:a Yngve Almer mynthandel i början av november 1972 för att sälja nämnda publikation i parti. Resultatet blev alltså både bokinköp och passande nog annons för referensverket över Cavallis kopparmyntsamling på bakre omslaget till den så kallade kopparlistan!

FOTO: JAN-OLOF BJÖRK.

Noter

¹ Invalet ägde rum under årsmötet i Stockholm våren 1980 och han avgick fem år senare på grund av tidsbrist.

² Jämför sid. 7 i Katalog över en utvald samling svenska silvermynt tillhörig

Dir. C. O. Algård. Per Österlund myntauktioner 1977.

³ Nekrolog i SNT 1995, nr 6, s. 161ff.

⁴ Offertlista nr 3, oktober 1968.

⁵ Jämför sid. 8. Per Österlund myntauktioner 1977. Se också s. 122 i Sten Törngrens, *Kristinas ettöringar av koppar*, Malmö 1991.

⁶ Offertlista nr 5, oktober 1969, nr 18–112.

⁷ Nerikes Allehanda, 11 december 1971.

⁸ Enligt uppgift i Rolf Alstertuns, Yngve Almer 70 år, publicerad i *Myntstudier* nr 2004:2 s. 3, ska Almer ha medverkat i Ahlströms auktionskataloger mellan åren 1977 och 1985. I katalogerna 14 och 15 (april och oktober 1977) anges dock inte Almer som författare. Auktionskatalogerna 17 (april 1978) till och med 23 (april 1981) saknar uppgifter om katalogförfattarna, men dessa kataloger kan mycket väl ha författats av bland andra Yngve Almer. Från och med katalog 24 (oktober 1981) till och med katalog 32 (oktober 1985) anges Yngve Almer som katalogförfattare tillsammans med en del andra personer.

⁹ Ahlströms auktionskataloger 27 och 29, april 1983 resp. april 1984.

¹⁰ Måhända kan artikelförfattaren haft del i att de båda numismatikerna försonades. Minns att jag frågade Yngve om han hade något emot att jag bad Bjarne kontakta honom. Sedan ställde jag samma fråga till Bjarne. Efter någon vecka fick jag veta att de haft ett inledande telefonsamtal. Senare möttes de flera gånger och telefonkontakten varade ända till Bjarnes frånfälle.

¹¹ Se SNF:s hemsida: numismatik.se. Under Publikationer och SNT finns sökbart "Register över SNT-artiklar" åren 1977–2021.

- ¹² Specialauktion 22 oktober 1995. Ingemar Carlssons myntsamling. Ahlströms myntauktioner AB. Katalogen kallas vanligen Ahlström 52b. Almer skrev manus för Diabetesfondens räkning, vilken organisation också mottog auktionens överskott genom testamentariskt förordnande.
- ¹³ *Myntstudier*, Mynttidskriften på Internet. Nr 2004:2, s. 3.
- ¹⁴ Anders Ringbergs Gallerie des Monnaies GmbH, Auktion 9, Düsseldorf, 1973.
- ¹⁵ Ahlström auktion 4 och 5, oktober 1973 resp. april 1974.
- ¹⁶ Katalog över en utvald samling svenska silvermynt tillhörig Dir. C. O. Algård. Per Österlund myntauktioner 1977.
- ¹⁷ Sten Törngren behöll t.ex. en samling av ett hundratal numismatiska "pärlor" innan han lämnade sin samling till den stora auktionsförsäljningen hos Spink i London år 2000. Pärlorna utbjöds på Misab auktion 7. Även kriminalöverkonstapeln Bernhard Olofsson, vars samling såldes till fasta priser i tre kataloger, november 1946 till januari 1947 behöll ett antal mynt som tillsammans med nytillskott såldes till P. Hellström 1958.
- ¹⁸ Misab auktion 15, Nils J. Lindberg del 1, maj 2015. Kompletterande text under mynt nr 249.
- ¹⁹ Algård's försäljningar av kopparmynten och guldmynten till Schmitz år 1976 resp. 1980 sker privat men finns lyckligtvis dokumenterad. Sten Törngren har i de båda auktionskatalogerna över K-E. Schmitz samling, SBC/Spink & Son, Coins of Sweden, Zürich 1989 och 1990, noterat Schmitz inköpskälla och pris!
- ²⁰ Specialauktion 22 oktober 1995. Ingemar Carlssons myntsamling. Ahlströms myntauktioner AB. Katalogen kallas vanligen Ahlström 52b. Se s. 33 ff.
- ²¹ Ahlström auktion 40, Stockholm 1989.
- ²² Hirsch auktion 2, nr 399. Stockholm 1970.
- ²³ Misab auktion 31, Malmö 2019.

MYNTTECKEN

WETT OCH WAPEN, 1717.

Diameter 24 mm, vikt 4,5 g. Rutad rand. Ref.: SM 216.

Gravör: Carl Gustaf Hartman?

FOTO: KMK/GABRIEL HILDEBRAND.

III. Wett och Wapen

Nödmyntet med det bokstavsrimmade svenska namnet *Wett och Wapen* utkom i 9059000 exemplar i enlighet med förordningen daterad den 8 april 1717.

Det visar en något bakåtlutad krigare i antik rustning och med lyftat svärd i höger hand. I vänster bär han en sköld med trekronorsvapnet, samma typ av sköld som på föregående mynttecken med Publica Fide, 1716.

Gravören utformade för denna utgivning en helt ny frånsida som nu visar valören I. DALER S.M inom en sköld. Ett lejon med huvudet vänt i profil och med utsträckt tunga håller upp skölden. Man ser endast huvudet ovanför och tassarna som håller i den. Runtom skölden ses utsmyckningar bestående av olika slags stridsvapen – det är yxor, pilar och klubbor på var sida – samt fanor.

Nederst finns två korsade ymnighetshorn ur vilka frukt och blommor flödar. Ymnighetshorn är ingalunda en svensk innovation i penningsmanhang. Sådana har sedan antiken använts som symbol för överflöd och rikedom och ses på romerska mynt. Juno Moneta håller ett enkelt sådant horn samt en balansvåg på romerska mynts frånsidor. Korsade ymnighetshorn ingår sedan länge i Sveriges Riksbanks emblem.

Vikten bestämdes denna gång till 4,5 gram, vilken gällde för alla efter-

följande mynttecken. Vid vägning av bevarade nödmynt visar de dock varierande vikt.

Konstnär var sannolikt mynt- och medaljgravören Carl Gustaf Hartman (1666–1738), verksam vid Myntverket i Stockholm från 1716 till 1718. Präglingen av Wett och Wapen påbörjades den 11 maj 1717 och slutfördes 27 januari 1718. Lorentz Careelberg var myntmästaren.

En annan föreslagen gravör till Wett och Wapen är Zacharias Hartwig Arensburg. Om honom vet vi åtminstone att han står bakom drygt hälften av stamparna till nästkommande mynttecken, *Flink och Färdig*. Se nästa nummer av SNT.

Monica Golabiewski Lannby

Referenser

Castenhag, L.: sonesgarden.se/Gamla_mynt/Karl_XII_nodmynt_dec_2009/KXII_nodmynt_dec09.html

Lindgren, T.: "Sirater och emblematiske figurer". Till Sveriges Riksbanks sigill- och medaljhistoria. *SNT* 1977:10.

Sandström, R.: *Romarna och deras mynt*, s. 248, 269. 2013.

SM = *Sveriges mynt 1521–2021*. 2022.

Läs mer här:

SNT 2023:1 (I. Kronan), 2023:2 (II. Publica Fide).

SOLDATPENNINGEN FRÅN BREMEN-VERDEN

Av Dan Carlberg

Ar 1648 slöts den Westfaliska freden och med den avslutades det 30-åriga kriget. Tyskland låg sargat och kejsarens hegemoni var bruten. För Sveriges del visade sig deltagandet i kriget bli lönsamt; i freden övergick främst betydande landområden vid södra Östersjön till den nyblivna stormakten, men även besittningar som vette mot Nordsjön.

Bland erövringarna fanns ärkebiskopsdömet Bremen och biskopstiftet Verden, vilka förenades under benämningen *Bremen-Verden*.

Administrativt centrum för Bremen-Verden blev hansestaden Stade (*Bild 1*, Georg Braun; Frans Hogenberg: *Civitates Orbis Terrarum*, Band 1, 1572), belägen vid floden Schwinge, cirka 45 kilometer väster om Hamburg. Administrationen var underställd en svensk guvernör, som hade det högsta ansvaret och svarade inför regeringen i Stockholm.

Freden innebar delvis helt nya förutsättningar för Sverige; det var nu inte bara den finska gränsen och de baltiska provinserna som behövde militär närvaro, även de nytilkomna provinserna behövde befästa garni-

1. Stade 1572. Ur Braun (1572).

soner. I provinserna stationerades främst svenskt militärt befäl och manskap. Redan tidigt under svenskt välde uppstod konflikter, exempelvis de bremiska krigen (1654, 1666), vilka påvisade de reella behoven av att Sverige uppvisade styrka på plats.

De svenska soldaterna talade förstås i regel inte tyska och tillsammans med de kulturella skillnaderna skapade detta såväl praktiska problem som olika typer av friktioner mellan dem och lokalbefolkningen. Efterhand resulterade detta i att svenska knektar deserterade. Problemen blev så stora att guvernören fick vidta allt kraftfullare åtgärder.

Pass

Sedan tidigare var den svenska personalen försedd med pass när den rörde sig inom provinsen eller på resa till och från den. Passen utfärdades av guvernören, kommandanten eller respektive kompanis kapten och försågs med underskrifter och sigill. Dessa pass hade emellertid den svagheten att de ofta inte förstods av varken den tyska befolkningen (som dessutom

ofta inte var läskunnig) eller de lokala, tyskspråkiga myndigheterna. De kunde ibland inte heller bedöma giltigheten på sigillen. Detta gjorde dem tacksamma att förfälska.

Trots att straffet för desertörer var tämligen hårt, fortsatte problemen. Även de som hjälpte en desertör, av egen vilja eller ofrivilligt genom okunskap om passen, fick kännbara påföljder. Straffet var böter på 20 riksdaler, en på den tiden aktningvärd summa för de flesta. Utöver penningstraffet sattes medhjälparen i fängsligt förvar, ur vilken han inte slapp förrän han hade skaffat två ersättare för den förrymde soldaten. Jakten på desertörer kunde däremot vara lönsam; den som angav en desertör erhölet en belöning på 12 riksdaler. Soldater som inte fullt ut kunde legitimera sig sattes i fästning.

Guvernör över Bremen-Verden var under åren 1668–1693 Henrik Horn (1618–1693). Inför de tilltagande problemen med desertörer såg han sig tvungen att vidta kraftigare åtgärder. Den 17 oktober 1682 utfärdades i Stade ett plakat som försökte råda bot

Invånarna i Bremen-Verden fick varken hysa soldater som inte kunde uppvisa såväl passet som polletten, eller låta dem passera gränsen från provinsen, vilket rimligtvis försvårade möjligheterna till flykt.

2. Förordning utfärdad i Stade den 28 april 1696.

FOTO: FÖRFATTAREN.

3. Förstora bild av polletten i förordningen 1696.

på de dittillsvarande problemen med de lättförfalskade passen. Liknande förordningar utgavs även åren 1696 (28/4, Bild 2, privat samling) och 1703 (10/10).

Pollett

Horns förslag till lösning på problemen blev införandet av en pollett, en idé som inte har många motsvarigheter i detta sammanhang. Tillsammans med det av myndigheterna tidigare utfärdade passet måste polletten användas; *"mitgegebenen in kupfer gestochenen und hierunter abgedruckten Zeichen"* [bild på polletten återfinns på förordningen, Bild 3]. Invånarna i Bremen-Verden fick varken hysa soldater som inte kunde uppvisa såväl passet som polletten, eller låta dem passera gränsen från provinsen, vilket rimligtvis försvärade möjligheterna till flykt.

Polletten visar på åtsidan Karl XI:s krönte namnchiffer, två motställda C:n, under kunglig, svensk krona. Frånsidan är delad i två fält, åtskilda av en lodrät linje. Vänstra halvan avbildar för Bremen två korslagda

nycklar och den motstående halvan Verdens kors. Båda sidorna har längs kanten en tvinnad rand. Diametern är cirka 29 millimeter och vikten (för de båda exemplar som har undersökts i samband med denna artikel) cirka 12 gram. (Bild 4, privat samling)

Polletten är mycket sällsynt. Artikelförfattaren har kännedom om att blott två exemplar har omsatts på auktion de senaste decennierna. Det ena är Gunnar Ekströms exemplar (Ahlström auktion 22, nr 174, 1980), senare sålt på WAG 2009 (auktion 50, nr 1936). Det andra exemplaret såldes första gången på Ahlströms auktion 11, nr 284 (1976). Det återfinns sedan på Hirschs myntauktion 22–23 mars 1991 (nr 8277) samt i Thord Lundhs samling (Ahlström auktion 68, nr 66, 2003).

Även i offentliga samlingar är soldatpenningen en raritet. Den nämns i J.P. Cassels verk *Vollständiges Bremisches Münz Cabinet der Erzbischöfe der Herzoge von Bremen und Verden etc.* Först under andra halvan av 1800-talet tillfördes emellertid *Verein für Geschichte und Alterthümers* samling i

4. Bremen-Verden.

Soldatpenning/pollett 1696.

Åts.: Karl XI:s krönte monogram under den kungliga svenska kronan.

Fråns.: Bremens korslagda nycklar samt Verdens kors. Koppar.

Diameter cirka 29 mm, vikt cirka 12 g.

FOTO: MAGNUS WIJK.

Bremen ett exemplar, vilket hade framkommit vid rivningsarbeten, men alltså inte tidigare funnits i den i övrigt mycket omfattande samlingen.

Det finns även en senare typ av polletten. Åtsidan har samma motiv, medan framsidan har inskriften *Vellingk*. *Vellingk* syftar på Mauritz Vellingk (1651–1727), som var provinsens guvernör på 1710-talet, för övrigt den siste innan Bremen-Verden avträdde till Hannover år 1719. Denna pollett är inte präglad utan har ingraverat monogram och namn. Diametern ska ha varit 32 millimeter. Denna pollett är inte känd i något bevarat exemplar, utan nämns endast i Cassels verk.

Tack till Bengt Hemmingsson och Bernt Thelin för sakkunskap och goda råd!

Källor

Bahrfeldt, M.: *Die Münzen und das Münzwesen der herzogthümer Bremen und Verden unter schwedischer Herrschaft 1648–1719*, s. 105–106. Hannover 1892.

Carlberg, D. & Walldén, J.: Nytt prisrekord på pollett. *Svensk numismatisk tidskrift* 2004:4, s. 90. Stockholm 2004.

Cassel, J. P.: *Vollständiges Bremisches Münz Cabinet, der Erzbischöfe, der Herzoge von Bremen und Verden etc.*, s. 251–252. Bremen 1772.

Förordning 28 april 1696, utfärdad i Stade. Stade 1696.

Till Bremens och Verdens mynthistoria. *Numismatiska meddelanden IX* (författare sannolikt J. O. Wedberg), s. 13–14. Stockholm 1883.

NÄTNYTT

Silver till gudarna – örter till människorna

Jonas Bergman, Arkeologerna vid SHMM, har mer intressant att berätta kring vikingatidsskatten från Viggbyholm i Täby, Uppland. Se här:

arkeologerna.com/bloggar/vikby-en-vikingatida-gard-i-taby/silver-till-gudarna-orter-till-manniskorna

Serafimerordens minnesmynt 17 april 1748

Fredrik I, 1 riksdaler. Den 17 april 1748 utnämndes de första serafimerriddarna. Gravör: Daniel Fehrman. Myntmästare: Hans Malmberg vid myntverket i Stockholm. Silver. Diameter 41 mm, vikt 29,25 g. SMH s. 86 nr 33. SM 91a.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND/KMK.

KUNGL. SERAFIMERORDEN, SVÄRDS-ORDEN OCH NORDSTJÄRNEORDEN är de tre äldsta kungliga svenska riddarorden och de instiftades 1748.

Kungliga Serafimerorden med sina medeltida rötter är Sveriges förnämsta orden och högsta utmärkelse.

Minnesmynt av silver – "serafimerriksdalern" – i valörerna 1 och ¼ riksdaler med datumet 17 april 1748 (kung Fredrik I:s födelsedag) utgavs med anledning av dagen för de första serafimerriddarnas utnämnan. Själva präglingen av dem skedde dock senare. Numismatikern greve Carl Gustaf Tessin var bland de första riddarna som dubbades denna dag.

Förhoppningen var att mynten skulle kunna bli åtråvärda samlar-

objekt. Serafimerordens kedja ses på myntet kring svenska lilla riksvapnet i rund sköld ("Rikets wapen, klämma och insegel") på reguljära mynt. Motivet användes på guld- och silvermynt fram till och med Gustav IV Adolf.

MGL

Litteratur

Bergroth, T.: De kungliga svenska riddarorden utdelas igen till svenska medborgare. *SNT* 2023:2 s. 33–36.

Hemmingsson, B.: 1748 års serafimermynt. *SNT* 2012:2 s. 28–31.

SM = *Sveriges mynt 1521–2021*. 2022.

SMH = *Den Svenska Mynthistorien. Frihetstiden och den gustavianska perioden 1719–1818*. 2007.

"Tillåt mig påminna om,

att utan dessa, privata hobbysamlare med skilda intressen, hade icke våra offentliga museer och myntkabinett haft det föremålsbestånd de ha i dag. Tack vare deras intresse för samlandet och sökandet efter sällsynta gamla föremål – minnande om svunna tider – ha de gjort sitt land ovärderliga tjänster. Utan deras arbete och frikostighet i form av gåvor och donationer, hade inte våra museimän för sin forskning haft det rikhaltiga material att tillgå som de nu ha."

Theodor Högborg (1893–1968) i
Gamla mynt och deras öden (1956) s. 9.
Högborgs mynthandel. Göteborg.

Nya namnteckningar på Sveriges sedlar 2023

Från och med 2023 kommer Sveriges sedlar att tryckas med två nya namnteckningar. Dessutom kommer mynten från och med 2023 att få nya initialer, tidigare myntmästarmärken.

DEN 17 JUNI 2022 valdes Erik Thedéen av riksbanksfullmäktige till ny riksbankschef med tillträde vid årsskiftet 2023 och efterträder riksbankschef Stefan Ingves som suttit på posten sedan 2006. Den 21 oktober valdes Bo Broman (SD) till riksbanksfullmäktiges ordförande och ersätter därmed Susanne Eberstein (S), som innehaft uppdraget sedan 2014.

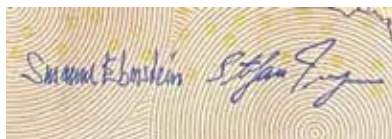
Mynten, som sedan 2006 har Stefan Ingves initialer "SI", ersätts från och med 2023 med Erik Thedéens "ET".

Beträffande sedlarna kommer sedlar tryckta från och med 2023 med årtalsbokstav K i sedelnumret att ha riksbanksfullmäktiges ordförande Bo Bromans namnteckning till vänster och riksbankschef Erik Thedéens till höger.

Riksbanken har gjort totalt fyra sedelbeställningar 2021 till 2022, så det dröjer sannolikt tills sedlar med de nya namnteckningarna kommer ut i cirkulation.

Sedelnumret för nuvarande sedelserie inleds med en bokstav som står för sedelns tryckår enligt tabellen här intill.

Gabriel Danielsson

Susanne Ebersteins och Stefan Ingves namnteckningar fram till och med 2022. De ersätts med Bo Bromans och Erik Thedéens på sedlar från och med 2023.

FOTO: FÖRFATTAREN.

Bokstav	Årtal	Valörer i kronor
A	2013	50, 200 (okända i cirkulation)
B	2014	20, 50, 100, 200, 500, 1000
C	2015	100, 500
D	2016	20, 100
E	2017	500
F	2018	500
G	2019	500
H	2020	Inga tryckta sedlar detta år
I	2021	(1 beställning, valör?)
J	2022	100 + (2 beställningar, valör?)
K	2023	?

Svenska Numismatiska Föreningen
Swedish Numismatic Society

Svenska Numismatiska Föreningens hemsida www.numismatik.se

Hemsidan handhas av SNF:s webbansvarige Lennart Castenhag. Här finns nyheter såsom litteraturtips, föreningens kommande aktiviteter, Myntkontakt/SNT sedan 1972 i pdf-format: numismatik.se/2publikationer/

SNT:s författar- och artikelregister:
numismatik.se/2publikationer/SNT_register_till_2022.pdf

Numismatiska artiklar utöver dem som publiceras i SNT. Se också exemplen på falska mynt: numismatik.se/2falska/

Hemsidan uppdateras regelbundet.

Tillsammans kompletterar hemsidan och SNT varandra.

e-post: webmaster@numismatik.se

Referenser

<https://www.riksbank.se/sv/press-och-publicerat/nyheter-och-pressmeddelanden/erik-thedeen-utsedd-till-ny-riksbankschef/>

<https://www.riksbank.se/sv/press-och-publicerat/nyheter-och-pressmeddelanden/nyheter/2022/bo-broman-ny-ordforande-i-riksbanksfullmaktige/>

<http://sedelmynt.se/>

— Fru Minschensnipp i Pippetorp —

*Högädla Fru Prostinnan Kusimurr
Minschensnipp i Pippetorp.
Fem små gulingar medföljer.
Genom Herr Prosten Snurrentipps
benägna försorg.*

RENT ETYMOLOGISKT ÄR texten ju högtintressant och ger historiska be-lägg för en viss sorts slangord och nu även som bidrag till den dagsaktuella snippadebatten. *Kusimurra*, *minsch* och *snipp* är benämningar på kvinnans kön, *snurr* och *tipp* mannens dito.

Texten skrevs på den tomma bak-sidan av en 32 skilling banko-sedel 1857, den lägsta sedelvalören. Sedeln ser ut att ha använts för att vika över de fem medföljande "små guling-arna", sedelvalören om 10 riksdaler banko. Stora gulingar var folkets be-nämning på den högre valören, 100 riksdaler banko, som också hade stör-re mått. Båda var klart ljusgula. "Herr Prosten" gav "Fru Prostinnan" totalt 75 riksdaler riksgälds (= 50 riksdaler banko) för kanhända en herdestund. Vad vet vi. Den mindre sedeln med prostens uppenbart belåtna medde-lande sparade frun som minne. Tack för det.

Våra äldsta sedlar av färgat papper utgavs åren 1835 till 1858 och som vi kan se angavs valören i skilling banko, riksdaler specie och riksdaler riksgälds. Som den nyhet de var gav allmänheten dem varierande smek-namn som associerade till färgen.

År 1855 års infördes en ny valuta, riksmünt, och från 1859 väx-lades bankosedlarna in mot sedlar i riks-daler riksmünt fram till 1873.

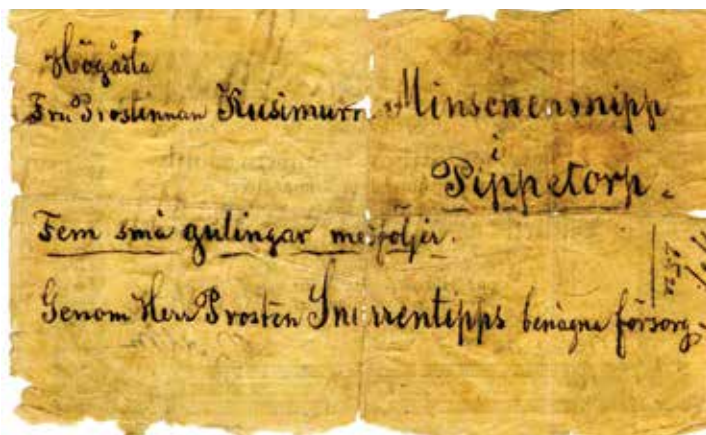
Monica Golabiewski Lannby

Litteratur

Golabiewski Lannby, M.: *Poetiska sedlar*. 2008.

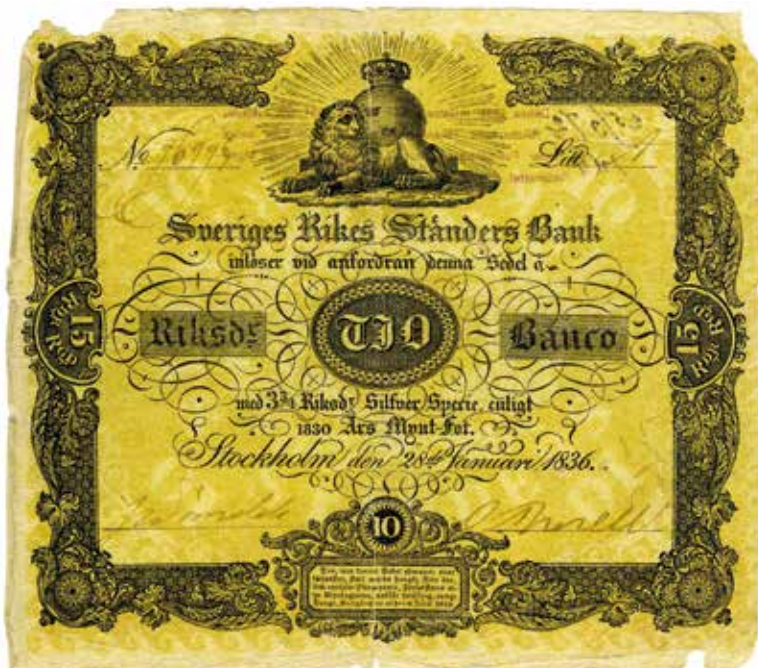
— Kring Riksbankens första sedlar i färg – samt lite om de människor som använde dem. *Samlad glädje* 2009, s. 59–70.

Milles, K.: Snippet på spåren. *Språktidningen*, s. 17–20. 2008:5.

Textmeddelandet på baksidan av en sedel om 32 skillingar banko 1857 utlovar "fem små gulingar". Mått cirka 145×90 mm.

FOTO: MGL.

De utlovade fem små gulingarna som medföljde den mindre sedeln utgjordes av 10-riksdaler banko-sedlar. Mått cirka 165×140 mm.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND/KMK.

FIDEM XXXVII

Äntligen kan vi mötas!

Den världsomspännande konstmedaljföreningen FIDEM håller sin 37de kongress i Florens den 10–14 oktober 2023.

Medaljkonstnärer från hela världen ställer ut på Florens pampiga nationalbibliotek. Forskare, museirepresentanter, tillverkare, konstnärer och samlare möts, lyssnar på föredrag och diskuterar på Grand Hotel Baglioni. I själva hjärtat av den sjudande staden, fylld av kultur och historia.

Från Sverige bidrar Ernst Nordin, Lena Lervik, Thomas Qvarsebo och Kerstin Östberg med medaljer.

Bli medlem i FIDEM, lättast genom att gå in på:

<https://www.fidem-medals.org/shop>

Kerstin Östberg

LÄSTIPS

Populär Arkeologi

I årets första nummer av nu fyrtioåriga *Populär Arkeologi* finns flera artiklar som på olika sätt relaterar till vårt ämne:

"Riksantikvarieämbetet förlorade tvist om ersättning" lyder en rubrik. Den berättar om en upphittare på Gotland som fann en skatt men endast fick ersättning för just de mynt han först fann. Han överklagade och Riksantikvarieämbetet förlorade och han fick ersättning för hela fyndet.

En annan artikel är skriven av Ragnar Hedlund, 1:e antikvarie vid Uppsala universitets myntkabinett, "Storkboet som dolde en skatt". Inga mynt, utan ett välbevarat men tidigt plundrat mausoleum.

Och väldigt mycket annat intressant material, trevligt framställt på temat "Kungligt kalas".

MGL

Ernst Nordin.

FOTO: JENS MOHR, SHM.

Konstakademiens pris 2022 till Ernst Nordin

Konstakademiens Prisenämnd har beslutat att ge pris ur Erik Lindbergs fond för främjande av svensk medaljkonst till skulptören och medaljkonstnären Ernst Nordin.

Priset delades ut vid Konstakademiens Högtidssammankomst som i år ägde rum den 17 februari i Akademiens egna lokaler i närvaro av kungaparet.

SNT och läsekreten gratulerar!

UN

Herman Gyllenhaal 1934–2023

Svenska Numismatiska Föreningens medlem sedan många år, Herman Gyllenhaal, har avlidit. Han valdes in i SNF den 30 mars 1976. År 2016 tilldelades han föreningens "guldnl för 40-årigt hedersamt medlemskap".

Herman Gyllenhaal skrev ett antal artiklar i vårt ämne. Den första i *Myntkontakts* augustinummer 1976 om "Myntens bildspråk förenar oppositionen mot olika tiders tyranner" och den sista i *SNT* 2021:8 om "Schweizaren som ville vara lagom" (Hedlinger).

MGL

Norska mynt lika med svenska

K. M:ts nådiga Kungörelse angående tillägg till § 4 i lagen om öfvergången till det nya myntsystemet den 30 mars 1873. Gifven Stockholms Slott den 17 mars 1876.

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Wendes Konung göre veterligt: att sedan numera Norge biträdt den mellan Sverige och Danmark afslutade myntkonvention Vi, efter Riksdagens hörande, funnit godt besluta, att till § 4 i lagen om öfvergången till det nya myntsystemet den 30 maj 1873 skall fogas ett andra moment af denna lydelse:

Från och med den 1 april 1876 äro de enligt nämnda konvention och tilläggskonvention af den 16 oktober 1875 utgifna norska mynt, lika med de svenska mynten, lagligt betalningsmedel i Sverige.

Det alle, som vederbör, hafve sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvet och med Vårt Kongl. Sigill bekräfta låtit.

Stockholms Slott den 17 mars 1876.

OSCAR

Pressklipp i Post- och Inrikes Tidningar den 18 mars 1876

Skandinaviska myntkonventionen

K. M:t har under d. 10 ds ratificerat en i Stockholm d. 16 Okt. 1875 ingången tilläggskonvention angående Norges anslutning till den mellan Sverige och Danmark d. 17 Maj 1873 i Köpenhamn afslutade myntkonvention. Härigenom ha de norska kronorna förunnats äran af att gälla lika mycket som de svenska.

Notis i Förposten, Veckotidning för Götheborgs Stad, Stift och Län den 18 mars 1876

Tumba bruk – nu statligt byggnadsminne

STATLIGT ÄGDA FASTIGHETER med synnerligen höga kulturhistoriska värden ska skyddas enligt förordningen om statliga byggnadsminnen.

Tumba bruk i Botkyrka kommun är ett av dem med Riksantikvarieämbetet som tillsynsmyndighet. De har tidigare varit skyddade som byggnadsminnen enligt kulturmiljölagen (KML) med länsstyrelsen som tillsynsmyndighet.

Tumba bruk representerar en levande bruksmiljö med kontinuitet från 1700-talet fram till i dag och har en unik historia som Riksbankens sedelpappersbruk. År 1755 startade Riksbanken sin framställning av sedelpapper här. Den unikt samlade bruksmiljön berättar genom byggnaderna om den 250 år långa industriella verksamheten och om svensk sedelhistoria.

År 2000 publicerades *Kulturhistorisk bebyggelseinventering av Tumba bruk* med bilder av alla berörda hus samt gamla kartor av Fredrik Linder vid Kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen i Stockholms län. Den finns som pdf att läsa på nätet. Se här:

www.kulturarvstockholm.se/wp-content/uploads/2018/10/tumba2000.pdf
samt

www.raa.se/2023/02

"Kölnan" uppfördes 1763 och är en av de 1700-talsbyggnader som hör till bruket och nu ingår i Tumba bruksmuseum. I huset bodde en del hyresgäster, bland andra skolmester Carolina, men där bryggdes även brukets öl.

Numera finns här delar av museets utställningar.

FOTO: MGL.

tumbabruksmuseum.se/utställningar/sveriges-sedelhistoria/

HOLMASTO MYNTHANDEL

MYNT, SEDLAR, MEDALJER,
MILITARIA M.M.

Vårens auktioner
se: www.holmasto.com

Alexandersgatan 50
00100 Helsingfors, Finland
+358 9 666 500
holmasto@holmasto.com
www.holmasto.com

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08 – 662 62 61

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR

Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur
www.nordlindsmynt.se

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer
mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev,
sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergsmynt.se
info@aktiesamlaren.se

Hantverkargatan 36
112 21 Stockholm
Tel. 08 – 611 01 10

RADANNONSER

SNF-medlemmar erbjuds
gratis annons i SNT med högst
tre rader att köpa, sälja eller byta
samlarobjekt.

Kontakta:
info@numismatik

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmarken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Hantverkargatan 8
112 21 Stockholm
Tel. 08 – 411 50 81
kontakt@selinsmynthandel.se

Myntstöld i Linköping

DEN 13 JANUARI i år utsattes Linköpings stadsbibliotek för ett inbrott. Målet för tjuven eller tjuvarna var delar av bibliotekets myntsamling, som fanns utställd där. Såväl dörren till biblioteket som den aktuella, tillgripna montern var larmade, men när polisen anlände till brottsplatsen var gärningsmannen/männen redan försvunna.

Biblioteket har sedan länge en bred och vacker myntsamling, vilken man alltså försökt visa för allmänheten i ett flertal montrar. Utställningen plockades omedelbart ner efter stölden. Totalt var det 77 mynt, främst antika och utländska, som stals till ett uppskattat värde av omkring en halv miljon kronor.

Tre av de 77 stulna mynten i Linköping.

Dokumentationen finns på Myntauktioner i Sverige AB:s hemsida www.myntauktioner.se.

Bilderna är högupplösta och varje mynt är identifierbart med bestämning, referens, vikt och mått..

På Myntauktioner i Sverige AB:s hemsida – www.myntauktioner.se – finns Linköpings stadsbiblioteks egen dokumentation av monterns innehåll, bilder och katalogkort på mynten, som mynthandlare och samlare till exempel kan kontrollera inför förvärv av mynt för att säkerställa att inte tjuvgods omsätts.

Dan Carlberg

Mynt- och medaljsamlingen i stadsbiblioteket i Linköping visades i tio montrar med mynt, medaljer och sedlar. Montrarna baseras på olika teman och stod spridda i anknytning till bibliotekets litteratur. Efter inbrottet och stölden av innehållet i en av montrarna har nu alla tagits ner.

Red.

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Stiftad 1873

Arsavgiften är även 2023 endast
200 SEK

Som medlem får du

Svensk Numismatisk Tidskrift
som utkommer med
åtta nummer per år

Inbjudan till föreningskvällar
med föredrag m.m.

Reducerat pris på vissa böcker

info@numismatik.se

MYNTBUTIKEN I SVERIGE AB

Kyttingevägen 15
181 31 Lidingö

Tidsbokning: 08-684 392 00

KÖPER MYNT – MEDALJER
HEMBESÖK STOCKHOLM

Se exempel på inköpspriser:
www.myntbutiken.se

AUKTIONER & MÄSSOR

15/4	FriMynt 2023, myntmässa, Helsingborg
29/4	MISAB, kvalitetsauktion 42, Stockholm
13/5	Myntkompaniet, myntauktion, Stockholm
27/5	Holmasto, myntauktion, Helsingfors
1/7	Sävsjö Myntklubb, myntmässa, Sävsjö

Se mer här:
ingemars.se/agenda

Falu-Borlänge Myntklubb
www.fb-myntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening
www.gnfinfo.se

Kalmar Myntklubb
www.kalmarmyntklubb.se

**Katrineholm Flen Vingåker
Myntklubb**
www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco
linkopingsmyntklubb.se

Nola Myntklubb, Örnköldsvik
www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb
www.norrkopingsmyntklubb.se

**Numismatiska Föreningen i
Hässelholm**
www.myntforeningen.se

Numismatiska klubben i Uppsala
www.nku.nu

Nässjö myntklubb
n.mynt.se

Samlarklubben Numis
www.numisskelleftea.se

Sigtuna Myntklubb
www.sigtunamyntklubb.dinstudio.se

Stockholms Myntklubb
www.stockholmsmyntklubb.se

Strängnäs Myntklubb
Utsiktsvägen 36
645 42 Strängnäs

Svenska Pollettforeningen
www.pollett.se

Sävsjö Myntklubb
Parallellgatan 19
576 33 Sävsjö

Södra Dalarnas Myntklubb
medlem.spray.se/sdmyntklubb

Villstadortens Myntklubb
Paradisgatan 19 D
332 32 Gislaved

Westerbergslagens Myntklubb
Flatenbergsvägen 4
777 34 Smedjebacken

*Ändringar och tillägg?
Kontakta: info@numismatik.se
Vill även er lokala myntklubb vara
medlem? Endast 200 kr i årsavgift.*

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS ÅRSMÖTE 2023

kommer att hållas i Uppsala den 26–27 augusti.

Årsmötesprogrammet presenteras i majnumret av SNT – 2023:4.

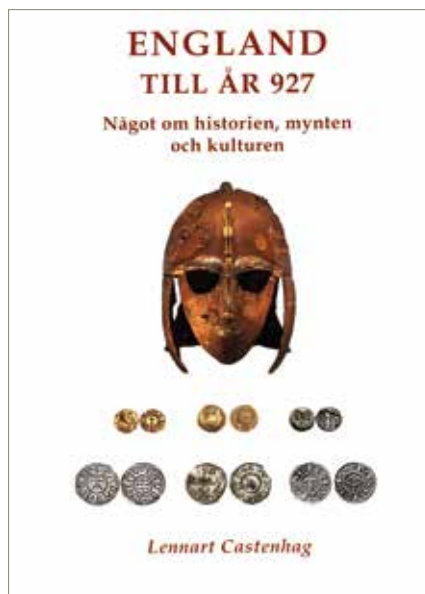
ENGLAND TILL ÅR 927

Något om historien, mynten och kulturen

Av Lennart Castenhag

Här finns berättelsen om hur mängden av anglosaxiska småriken undan för undan blev ett enat England under Æthelstan I år 927 – trots skandinaviska invasionsförsök. Vi får också ta del av hur kulturen i Britannien högst påtagligt sammanlänkades med vårt hörn av världen under en tid då Sverige ännu inte fanns.

Svenska Numismatiska
Föreningen. Monografier. 2022.
Inbunden. 188 sidor.
Rikt illustrerad.
ISBN 978-91-979427-4-4.

Många kulturelement från tidig anglosaxisk tid är aktuella än i dag, som Beowulfkvädet och myten om kung Arthur, bara för att nämna några.

Intressant är att myntet penny introducerades omkring år 760. Penny skulle komma att ligga till grund för Sveriges första mynt omkring år 995.

Pris för medlemmar 250 SEK
Ordinarie pris 350 SEK
+ ev. porto
info@numismatik.se

Vad gör vi med våra mynt?

VAD GÖR VI MED VÅRA MYNT? frågar konstnären Geert van der Vossen, som under två veckor i månadsskiftet januari/februari i år ställde ut sina verk på Galleri Hantverket på Götgatan i Stockholm. I en inledande text angående utställningen skriver han också att "ogiltiga mynt är nästan värdelösa och därför perfekta för mig". Åja, alla är sannerligen inte värdelösa, inte ens nästan.

Vossen använder utgångna sentida mynt i sitt skapande. Och det är han inte ensam om och inte heller den förste. Mynt, sedlar och medaljer har sedan lång tid tillbaka brukats till såväl personliga smycken och konstverk som bruksföremål och dekoration. Vilket inte minst åtskilliga artiklar i SNT berättar om. Mynt, medaljer och sedlar har formgivits av skickliga konstnärer och tål verkligen att få en andra chans.

Mynt och medaljer av silver och guld har dekorerat ölstoppslock och använts som hängsmycken och broscher. Skruvtalrar och skruvmedaljer var itusågade mynt som gröptes ur för att sättas ihop på nytt som små dosor med innehåll. Att tillverka pyttesmå tekanor och ljusstakar av kopparmynt var populärt under 1900-talet. Utgångna plåtmynt kunde nyttjas som både sängvärmare och användas som ljusstakar. Sedelavbildningar ses på gamla punschbålar och sentida askfat. Karl XII:s nödmynt, gärna guldfärgade, dekorerar silverbägare och koppardosor.

År 2009 sågs en större utställning på Kungl. Myntkabinettet, där mynt omvandlats till vackra smycken under rubriken "Kronjuveler – en utställning av formgivaren Cecilia Dreyfert". Här visades mynten som både bruksföremål och konstverk.

Geert van Vossen har valt att skapa bland annat runda, med själva mynten harmonierande, konstverk av silver-, brons- och järnmynt. Och skapat ett helt nytt myntvärde.

MGL

Delar av Geert van der Vossens utställning med mynttema på Galleri Hantverket.

FOTO: MGL.

Svenska Numismatiska Föreningen

Bokbutik

Numismatiska Meddelanden (NM)

- NM XXX. Tillägnade Nils Ludvig Rasmusson. 1965. 30 SEK (40)
NM XXXII:1–2. Ehrensvärd, U.: *Medaljgravören Erik Lindberg 1873–1966*. 1974, 1988. 125 SEK/st (170)
NM XXXIII. Tillägnade Bengt Thordeman. 1983. 100 SEK (150)
NM XXXIV. Utgivna med anledning av SNF:s 110-årsjubileum. 1983. 100 SEK (150)
NM XXXV. *Studies in Late Anglo-Saxon Coinage*. 1990. 150 SEK (225)
NM XXXVI. Nathorst-Böös, E. & Wiséhn, I.: *Numismatiska forskare och myntsamlare i Sverige fram till 1830-talet*. 1987. 100 SEK (150)
NM XXXVII. *Festskrift till Lars O. Lagerqvist*. 1989. 50 SEK
NM XXXVIII. *Festskrift till Ulla Westermarck*. 1992. 75 SEK
NM XXXIX. Tingström, B.: *Avesta Myntmuseum*. 1995. 180 SEK
NM XL. Särtryck ur *Myntningen i Sverige 995–1995* (12 delar). 1995. 10 SEK/st, alla delar 100 SEK
NM XLII. Hesse, B-O.: *Svensk Numismatisk Bibliografi intill år 1903*. 2004. 160 SEK

Smärre skrifter

4. Wallén, L.: *Riksgälden. Den svenska statsskulden 1697–1834*. 1985. 25 SEK (35)
7. Widell, M.: *Militärpolletter*. 1998. 50 SEK (100)
9. Lars O. Lagerqvists medaljfond. 1999. 50 SEK (100)
10. Carl Snoilsky. *Skalden som samlade mynt och böcker*. 2004. 50 SEK
12. Elfver, F. (red.): *Johannes Loccenius. En skrift om en lärdd man i 1600-talets Sverige*. 2014. 100 SEK
13. Törngren, S.: *Mitt liv i numismatikens underbara värld*. 2010. 50 SEK (100)
14. Golabiewski Lannby, M.: *Sveriges mynthistoria – berättad i korthet*. 2022. 100 SEK (150)

Monografier

- Castenhag, L.: *England till år 927. Något om historien, mynten och kulturen*. 2022. 250 SEK (350)
Franzén, B., Hedegård, G., Svensson, R.: *Acta Monetaria Sueciae. Sveriges handlingar om mynt, priser och ädelmetaller 1164–1318*. 2020. 250 SEK (350)
Krasnobaeva, J.: *Sveonum Monumenta Vetusta. The Numismatic Collection of Elias Brenner and Pavel Grigorievich Demidov*. 2018. 250 SEK (350)
Malmer, B.: *Den Svenska Mynthistorien. Vikingatiden ca 995–1030*. KMK & SNF. 2010. 250 SEK (350)
Myntstudier. Festskrift till Kenneth Jonsson. Red.: T. Talvio & M. Wijk. 2015. 250 SEK (350)
Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Kristoffer av Bayern till Sten Sture den äldre, ca 1440 till 1470-talets slut. En stampstudie*. 2005. 250 SEK (350)
— *Den svenska örtugsmyntningen under Albrekt av Mecklenburg (1364–1389). En stampstudie*. 2011. 250 SEK (350)
Svensson, R.: *Renovatio Monetæ. Brakteater och myntningspolitik i högmedeltidens Europa*. 2012. 250 SEK (350)

I samarbete med Numismatiska föreningen i Finland

- Red. Ehrnsten, F., Järvi, P., Talvio, T.: *Medeltida silvermynt. Myntning på Åbo slott*. 2022. 250 SEK (350)

Andra utgåvor än av SNF

- Appelgren, T. G.: *Förteckning över Antellska myntsamlingens i Helsingfors svenska mynt*. Del I–III, 1908, 1906, 1936. 1 500 SEK
Golabiewski Lannby, M.: *Pengar i folkmun och mynt i seder, bruk och poesi*. 2000. 50 SEK
— *Kung Knut Eriksson och penningarna*. 2019. 150 SEK (200)
Nordisk Numismatisk Årsskrift. Ny serie, 1. 2015. 150 SEK (250)
Widell, M.: *Valuter i brist af löspenningar*. 2022. 200 SEK

Böckerna säljs direkt hos
Svenska Numismatiska Föreningen
på Banérgatan 17, Stockholm
Öppettider:
se redaktionsrutan i SNT
Kan också beställas:
tel. 08–667 55 98 eller
info@numismatik.se
Pris inom parentes gäller icke
medlemmar i SNF. Porto tillkommer.

Skarabé
Mynt & Guld AB
köper och säljer
MYNT, SEDLAR
och MEDALJER
Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 - 135 088
skarabe@telia.com - www.skarabe.eu
Öppet: Vardagar 10-18

MYNTMÄSSA
Sävsjö Myntklubb hälsar dig
välkommen till
Kulturhuset Sävsjö
Lördag 1 juli 2023
Klockan 11.00-16.00

Ett flertal etablerade utställare
Försäljning av mynt och tillbehör
Servering
Entré 40 kronor

Kontakt: Christer Pettersson
Mobil: 070 433 82 09
E-post: christer.petterssonsavsjo@telia.com

FriMynt 2023
47:E INT. MYNT- & FRIMÄRKSMÄSSAN

Välkommen!

15 april kl 11.00-17.00

TEKNIKHALLEN / OLYMPIA
FILBORNAVÄGEN 9, HELSINGBORG, SVERIGE

www.frimynt.se

SSP / H-Expo • Drottninggatan 184, 254 33 Helsingborg • Tel +46 (0)705-29 25 60

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är sedan 1973 en etablerad sammanslutning av för närvarande 22 mynthandlare. Föreningens syfte är att samordna strävanden och idéer angående mynthandels utveckling, uppmuntra vetenskaplig forskning och sprida kännedom om numismatik, samt att skapa varaktiga och vänskapliga förhållanden svenska mynthandlare emellan. Medlemmarna förbinder sig att ej saluföra förfälskade objekt i enlighet med Svenska Numismatiska Föreningens upprop.

BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031-139484
besour@telia.com
www.besour.se

CEDERHOLMS MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 076-8344684
cederholmsmynthandel@gmail.com

ROBERTO DELZANNO MYNTHANDEL

Villa Långbro - Stockholm
Tel. 0708-865008
roberto@delzanno.se
www.delzanno.se

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08-7326686, 070-2126455
christian.hamrin@telia.com

JOAKIMS MYNT & SEDLAR

Linnégatan 52
413 08 Göteborg
www.joakimsmyntochsedlar.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 37
371 35 Karlskrona
Tel. 0455-81373
lennart@mynt.nu
www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14 / Box 98
501 13 Borås
Tel. 033-410315

LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5
222 22 Lund
Tel. 046-144369
butiken@lundsmynthandel.se

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
373 32 Nätraby
melinmynt@hotmail.com

MITQALCOINS

Klas Johnsson
Box 5078
141 05 Kungens kurva
info@mitqalcoins.se
Tel. 070-6101073

MYNTHANDEL SB NUMISMATICS

S. Bilis, Östermalmstorg
Box 5143
102 43 Stockholm
info@mynthandel.com
www.mynthandel.com

NILSSONS MYNTHANDEL AB

Box 12
896 21 Husum
Tel. 076-1132207
nilssonsmynthandel@hotmail.com

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46 / Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08-6626261
info@nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NUMIKON / TICALEN MYNTHANDEL

Stefan Jonasson / Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 073-9540868
ticalen@gmail.com

PECUNIA MM HB

Östra Mårtensgatan 19
223 61 Lund
Tel. 0705-252519
mattsson.g@telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30 / Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel./fax 042-122528
pedersen.mynt@telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Hantverkargatan 8 / Box 16390
112 21 Stockholm
Tel. 08-4115081
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel./fax 031-135088
skarabe@telia.com
www.skarabe.eu

STENENG AB

Peter Sten
Industrigatan 6
335 73 Hillerstorp
petersten@icloud.com
Tel. 070-5222036

SVENSK MYNTHANDEL

Mikael Kindahl
Badstugatan 24, Bredablick
691 32 Karlskoga
svenskmynthandel@hotmail.com
www.svenskmynthandel.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Gamla Brogatan 36
111 20 Stockholm
Tel. 08-4110807
www.hwmynt.se

AB WIJK ANTIK

Flisvägen 5
743 94 Skytterp
Tel. 070-3680807
info@wijk.se

www.smf.com.se

MYNTAUKTION

Stockholm lördag 13 maj 2023

1 mark 1598

4 mark 1647

Pommern 1 taler 1655

1 dukat 1816 MS64

Kina Kirin 50 cent 1905

Vi har kunder över hela världen och därmed mycket goda möjligheter att sälja just dina objekt.
Bättre mynt och hela samlingar mottages löpande, så att just dina objekt kan marknadsföras mer.
Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion! Välkommen in med dina objekt!

MYNTKOMANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17

E-post: coins@myntkompaniet.se

www.philea.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

KVALITETSAUKTION 42

29 APRIL, HOTELL SHERATON, STOCKHOLM

Svenska, antika och utländska mynt, sedlar, medaljer och ordnar. Auktionskatalogen beställs genom insättning av 295 kr till bg 399-0090. Ytterligare information om visning m.m. finns på www.myntauktioner.se.

Ett urval objekt på kvalitetsauktion 42

Myntauktioner i Sverige AB

Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda

E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65

www.myntauktioner.se

